

Mythologúmenon a filosofúmenon / Mythos a mythologúmenon / Filosofúmenon a mythologúmenon

Loewenstein užil ve své knize o „pokroku“ také termínu „mythologéma“, bohužel ovšem aniž by pojmově upřesnil, jak význam tohoto termínu chápe. Nezbyvá tedy, než se pokusit o alespoň částečné vyjasnění, jak by takové upřesnění mohlo vypadat a jak by mohlo eventuelně být užitečné. Jako první krok se nabízí připomenutí, že v teologii se někdy užívá obdobného termínu „theologúmenon“ (u nás kupř. J. B. Souček), a že podobně se tu a tam objeví i termín „filosofúmenon“. A Landberg naproti tomu pro „nové“ mýty (či jakoby mýty) užíval termínu „mytologismy“. Už sám původně řecký termín „mytologie“, který nejrůzněji měnil své významy, a přežil až do našich dnů, je vlastně – přinejmenším na první poslech či pohled – jakoby vnitřně rozporný, pokud si připomeneme, že starořečtí myslitelé (filosofové) ve své většině stavěli programově význam slova LOGOS proti významu slovu MYTHOS. Podle toho by mytologie představovala jakýsi pokus o „logizaci“ (tj. racionalizaci) něčeho předlogického, předracionálního nebo dokonce neracionálního či protiracionálního. Jak tedy mohla nebo eventuelně nadále může taková „logizace“ vypadat? Ve starém Řecku byli myslitelé s takovými fenomény opravdu konfrontováni, zejména v době jistého oslabení až úpadku „pravé“ či „opravdové“ filosofie v době helénismu (nejzřejměji a asi nejmocněji se to ukazovalo v tzv. gnózi). Skutečným problémem není tedy eventuelní vnitřní rozpornost myšlenky logizace mýtu samé, protože ta může být jen výsledkem dostatečně nerefektovaného a nekontrolovaného nasouzení těch dvou pojmů, totiž „MYTHOS“ a „LOGOS“. Myslím, že lze oprávněně předpokládat, že někde v základech určitých myt(h)ických „témat“ lze rozpoznávat a vysledovat – přinejmenším někdy – jakési ještě neupevněné „myšlenky“ (či spíše „před-myšlenky“), které mýtus nějak dopracovává, domýšlí a slovně vyjadřuje, vyslovuje. A těmto před-myšlenkám říkáme snad nejlépe MYTHEYMA (v řečtině to kdysi znamenalo prakticky totéž co MYTHOS), protože zatím nevím o lepším pojmenování. A takovému MYTHEYMATu se zprvu dostávalo slova v podobě narativní, tedy v mýtu. Později pod vlivem nového způsobu myšlení, který byl asi opravdu řeckým vynálezem, se v rámci mýtu a s jeho podporou začaly krystalizovat a upevňovat jakési prvotní pojmy či před-pojmy, které ovšem měly na narativitu mýtu značný vliv, zejména na její strukturu a strukturu vztahů mezi takovým mýtem a různými jinými mytickými podáními, jež se něčím onoho mýtu dotýkaly, překrývaly se s ním nebo s ním naopak byly v rozporu (už to, že rozdíly mezi nimi a eventuální jejich napětí a konflikty se vynořovaly, vůbec vyvstávaly a stávaly se jakoby „tématem“, které přitahovalo pozornost, představuje výsledky působení, takřka „práce“ onoho vynálezu pojmovosti). A tak docházelo k jakémusi „vyvločkování“ a relativním osamostatnění oněch MYTHEYMAT, a to až po jejich zformování do MYTHOLOGOYMEN. Logizací MYTHEYMAT ovšem nutně docházelo k jistým jejich významovým posunům a jakýmsi „překlady“ (transponováním) do nového, jiného „jazyka“, do jiného způsobu „povídání“, který byl původním mýtům vzdálen, vlastně cizí. Mýty tím nutně trpěly, ztrácela se nebo aspoň oslabovala se jejich atraktivita a přesvědčivost (či lépe: přemlouvavost), a myslitelé, kteří se dali spíše na cestu LOGU, jen dále pokračovali v jejich reinterpetaci, přičemž se velmi často pokoušeli co možná „věrně“ (ve své pojetí ovšem) zachovávat původní intence oněch MYTHEYMAT – a tak aktivně asistovali u zrodu alternativ, totiž FILOSOFOYMEN.

(Písek, 091205-1.)